

עפ"א (חיפה) 26969-07-24 - סמר מחאגנה נ' עיריית אום אל פחם

עפ"א (חיפה) 26969-07-24 - סמר מחאגנה נ' עיריית אום אל פחם מחוזי חיפה

עפ"א (חיפה) 26969-07-24

סמר מחאגנה

נגד

עיריית אום אל פחם

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים פלייליים

[10.11.2024]

כבוד השופט שלמה בנג'ו

ע"י ב"כ עוה"ד ג'בר ג'בארין

ע"י ב"כ עוה"ד יוסף אגבאריה

פסק דין

בפני ערעור על הכרעת דינו של בית משפט השלום בחדרה (כבוד השופט א' גופמן) מיום 26/05/24 בתיק ח"נ

31698-06-23.

רקע והליכים משפטיים

1. למערערת נרשם דוח חניה לפיו, ביום 4/4/23 סמוך לשעה 10:14, ברחוב אל מדינה באום אל פחם, העמידה את רכבה במקום חניה מוסדר, מבלי ששילמה את אגרת החניה, עבירה לפי סעיף 5 לחוק העזר לאום אל פחם (העמדת רכב וחנייתו), התשע"ג-2013 (להלן: "חוק העזר").

2. המערערת ביקשה להישפט על הדוח. בתשובתה לכתב האישום, הודה בא כוחה כי חנתה במקום ללא תשלום אגרת חניה. לטענת בא כוחה המערערת לא שילמה את האגרה, כי לא היה עימה כרטיס אשראי, ובהיעדר מדחן במקום, ומשלא מונפקים כרטיסי חניה, לא הייתה על המערערת חובה לשלם את אגרת החניה. שכן, העירייה לא מילאה אחר חוק העזר, ולא העמידה לרשות הציבור מדחן או כרטיסי חניה, כמתחייב על פי חוק העזר, ולאור מחדל זה מצד העירייה, המשליך על כלל ציבור החונים באום אל פחם, לא היה מקום להעמידה לדין, לא שכל שכן להרשיעה בעבירה המיוחסת לה. עוד טען בא כח המערערת בבית המשפט קמא, אך רק בסיכומיו, כי הפקח שערך את הדוח לא היה מוסמך לעשות זאת, וכי לא הוצב שילוט כדין, ואף מטעמים אלה התבקש בית משפט קמא לזכות את המערערת.

3. כב' בית המשפט קמא הרשיע את המערערת בהכרעת דין מנומקת, תוך שהוא מציין, כי הנאשמת הודתה בדיון ההקראה בכך שהיא לא שילמה את האגרה משום לא היה ברשותה כרטיס אשראי. אשר להיעדרו של מדחן קבע בית המשפט קמא, כי דין טענה זו להידחות. שכן, אין מחלוקת שהיה במקום תמרוך שהוצב בתחילת כל מפרצי החנייה, בו צוין שהתשלום יכול שיעשה באמצעות היישומנים (אפליקציות) Pango או Cello-Park. עוד נקבע, כי העירייה קבעה את אמצעי התשלום בהם ניתן יהיה להשתמש לצורך תשלום חניה, ובסמכותה לקבוע שלא יהיה שימוש במדחנים כחלופה נוספת לתשלום אגרת החניה. בית המשפט הפנה לשתי החלטות של הערכאה הדיונית, שם נקבע שהחנייה אינה חייבת להיות מוסדרת באמצעות מדחנים דווקא, וכי נהוג לשלם חניות באמצעות יישומנים. על הנהג לברר מראש מהן דרכי התשלום החלופיות בטרם הוא מחנה את הרכב. בית המשפט קמא הוסיף וציין, כי העובדה שלא היה ברשותה של המערערת כרטיס אשראי, כאשר החנתה את רכבה, כגרסתה, לא מקנה לה רשות לחנות במקום בלא תשלום אגרת חניה, ובלשונו של כב' בית המשפט קמא "מחובתה היה להימנע מלהחנות במקום זה, בהיעדר אפשרות מצידה לשלם עבור חניה, ולחנות במקום אחר, גם אם הוא מרוחק מהמקום אליו רצתה להגיע" (עמ' 3 להכרעת הדין, שורות 21-22). על כן הרשיע בית המשפט קמא את המערערת וגזר על המערערת קנס בסך - 120 ₪. טענות הצדדים

4. ב"כ המערערת חזר על הטענות שהעלתה בפני כב' בית המשפט קמא וטען, כי עיריית אום אל פחם לא מקיימת את הוראות החוק, היא לא העמידה מדחנים במקום, ואין זה סביר שבנסיבות אלה היא תעמיד לדין את המערערת בגין אי תשלום חניה שעה שהיא לא מציבה מדחנים לאנשים שלא משתמשים בכרטיס אשראי. לדבריו לחלק גדול מאוכלוסיית אום אל פחם אין כרטיסי אשראי.

5. ב"כ המשיבה ביקש לדחות את הערעור. הוא הפנה להודאתה של המערערת לפיה לא היה עמה כרטיס אשראי שעה שהחנתה את הרכב, ולכן לא יכלה לשלם את החניה באמצעות היישומנים. צוין כי על מנת להפעיל את יישומני החניה, אין צורך שכרטיס האשראי יהיה ברשותו של המחזיק, אלא ניתן להגדיר את היישומן בטלפון החכם ולהשתמש בעת הצורך. בכל הנוגע לטענותיו של ב"כ המערערת כלפי העירייה, צוין כי חוק העזר שאושר על ידי שר הפנים, נתן סמכות לראש העירייה לקבוע את אמצעי התשלום, והאחרון החליט שתשלום האגרה יהיה באמצעות יישומנים המצוינות בשלט המוצב במקום ולא באמצעות מדחנים. לדברי ב"כ המשיבה, מדובר בהחלטה סבירה ומידתית, לא ניתן לבטלה בהינף יד, ומכל מקום אין זה הפורום הנכון לבחון זאת. כמו כן צוין, כי ההחלטה שלא להשתמש באמצעים כמו מדחנים וכרטיסי חניה, נובעת משיקולים שונים אותם פירט, ביניהם יעילות כלכלית, לאור עלויות הצבת מדחנים והחזקתם.

דין והכרעה

6. לאחר שעינית בכתבי הטענות ושמעתי את הצדדים, נחה דעתי כי דין הערעור להידחות.

7. לערעור זה שני ראשים, האחד, פרטני ופניו צופות אל הנסיבות הקונקרטיות של המערערת. השני עקרוני, ופניו צופות אל המישור הציבורי הרחב יותר, במסגרתו מבקשת המערערת לתקוף בתקיפה עקיפה את שיקול דעתה של העירייה להעמידה לדין בנסיבות שתיארה. אדון תחילה בערעור במישור הפרטני, ומשם אפנה לדון במישור העקרוני.
8. סעיף 5(א) לחוק העזר קובע כדלקמן:
"נקבע מקום חניה בתשלום, חייב אדם המחנה את רכבו במקום החניה, להעמידו במקום המסומן בהתאם להוראות התמרור, ובאין סימון, להעמידו כפי שמורות תקנות התעבורה, ובלבד ששילם אגרת הסדר חניה... באמצעות אחד מאמצעי התשלום התקפים למקום החניה".
9. המערערת הואשמה בביצוע עבירה לפי סעיף 5 לחוק העזר, היינו, העמדת רכב במקום המצוין בכתב האישום, שהינו מקום חניה מוסדר, מבלי ששולמה אגרת חניה. המערערת הודתה בעובדות אלה. בתשובתה לכתב האישום, מפי בא כוחה, הודתה כי אכן חנתה במקום ללא תשלום, בהעדר כרטיס אשראי ברשותה:
"הנאשמת מודה שאכן חנתה במקום בו היה צורך בתשלום אגרת חניה אך טוענת שמאחר ובמקום אין עמדת תשלום או "מדחן" לא יכלה לשלם כי לא היה עימה כרטיס אשראי" (הדגשה שלי - ש.ב; עמ' 1 לפרוט' מיום 3/12/23).
10. כלומר, הסיבה שהמערערת לא שילמה בעבור החניה במקום היא, כי כרטיס האשראי לא היה עימה, כך מפי ב"כ המערער עצמו. ברור מאליו, כי תירוץ זה אינו מתקבל על הדעת. אדם אינו יכול להחנות במקום חניה מוסדר המחייב תשלום, מבלי שישלם על כך, כי אין "עליו" כרטיס אשראי. הדברים פשוטים וברורים, ודומה שאין צורך להכביר מילים, ובצדק קבע כך כב' בית המשפט קמא. אם לא היה ברשות המערערת כרטיס אשראי על מנת לשלם ביישומון המתאים, למרות שעמדו לרשותה מגוון אפשרויות לעשות כן, הייתה מתכבדת ומוצאת מקום חניה אחר, שלא מחייב תשלום באמצעות כרטיס אשראי, אלא במזומן, כגון, מגרש חניה. אין היא רשאית להחנות במקום חניה מוסדר, לא לשלם, ואז לבוא ולטעון שהעירייה הייתה חייבת להעמיד במקום מדחנים לתשלום במזומן, ועל כן נטלה דרור לעצמה וחנתה ללא תשלום.
11. בנסיבות אלה ומשעה שהודתה בעובדות כתב האישום, השתכללו יסודות העבירה הקבועים בסעיף 5 לחוק העזר, ועל כן התחייבה הרשעה בדין. די היה בכך כדי לדחות את הערעור, אך אתייחס גם לטענותיה העקרוניות של המערערת, לצורך הכרעה בשאלת התקיפה העקיפה של החלטת העירייה להעמיד את המערערת לדין.

12. ב"כ המערערת המלומד הוסיף וטען כנגד החלטתה של העירייה להעמיד לדין את המערערת בגין אי תשלום אגרת חניה בהעדר כרטיסי חניה ומדחנים. לעמדתו, העירייה עצמה לא מקיימת את חוק העזר, הואיל והיא מחויבת לפי חוק זה, להעמיד מדחנים במקום או להנפיק כרטיסי חניה, לרשות הציבור, ומשלא עשתה כן, היא עצמה מפירת חוק, ואין היא רשאית להעמיד לדין את המערערת. עוד הוא טוען, כי זכותה של העירייה להחליט שלא להעמיד מדחנים במקום, אבל עליה לגבות זאת בהחלטה מסודרת, אך כזאת לא הוצגה בבית המשפט קמא. הלכה למעשה, גם אם לא נקט ב"כ המערערת בלשון זו במפורש, הוא כיוון לתחולתה של הגנה מן הצדק. במונחי החוק, טענתו היא, כי הגשת כתב האישום וניהול משפט ע"י העירייה כנגד המערערת בנסיבות אותן תיאר, "עומדים בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית" (סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי).
13. אקדים אחרית לראשית, ואבהיר כי לעמדת, החלטת העירייה להעמיד את המערערת לדין, מוצדקת, ולא עומדת בסתירה לעקרונות הצדק וההגינות המשפטית, להלן אנמק מסקנתי זו, תוך מענה לכל אחת מהשאלות העולות מטענות המערערת.
14. אשר לשאלה האם העירייה הייתה חייבת להעמיד מדחנים ומשלא עשתה כן היפרה את החוק ? לפי סעיפים 250 ו-251 לפקודת העיריות, יחד עם סעיף 77 לפקודת התעבורה, ובהסכמת שר הפנים ושר התחבורה והתשתיות הלאומיות והבטיחות בדרכים, חוקקה מועצת העירייה את חוק העזר. לפי חוק העזר, החניה במקומות המוסדרים באום אל פאחם, מותנית בתשלום אגרת חניה. סעיף 1 לחוק העזר, בפרק ההגדרות, הוגדרו אמצעי התשלום לחניה, באופן הבא:
- "אמצעי תשלום" - כל אמצעי שאושר בידי ראש העירייה לתשלום אגרת חניה, לרבות אמצעי מכאני, חשמלי, אלקטרוני, נייד, מודפס, או אמצעי אחר, בין שהוא מיועד להצגה ברכב, ובין שאינו מיועד לכך, המאפשר למדוד זמן חניה, או לקצוב אותו בדרך כלשהי".
15. עיינו הוראות, כי "אמצעי תשלום" לצורך חוק העזר, הינו, "כל אמצעי שאושר בידי ראש העירייה לתשלום אגרת חניה", ובין היתר, "אמצעי אלקטרוני... או אמצעי אחר", כלומר, תשלום בעבור חניה, יכול שיעשה גם באמצעות אפליקציות חניה שניתן "להוריד" לטלפון חכם. חוק העזר חוקק ע"י מועצת העירייה באישור שרי הפנים והתחבורה, ומשאישר ראש העירייה, על פי הסמכה מפורשת של השרים הנוגעים בדבר, את האמצעי האלקטרוני לתשלום עבור החניה, וקבע בשילוט המוצב במקום, כי תשלום בעבור החניה יעשה באמצעות היישומונים הנ"ל, מדובר באמצעי תשלום שנקבע כחוק.
16. אשר לשאלה כי ככל שהעירייה החליטה שאין היא מעמידה מדחנים ברחבי היישוב, האם היה עליה להראות החלטה כזאת, ומשלא הראתה, התנהלות העירייה מנוגדת לחוק?
- כפי שכבר צוין, הוראות השילוט המורות על ביצוע תשלום באמצעות היישומונים, נעשו כחוק מכח הסמכה מפורשת בחוק. לפי חוק העזר, אין העירייה חייבת להציב מדחנים במקום, שכן הוראת סעיף 1 לחוק קובעת במפורש, כי "אמצעי תשלום" יהיה "כל אמצעי שאושר בידי ראש העירייה לתשלום אגרת חניה, לרבות...". משהחליט ראש העירייה, כי האמצעי הנבחר לתשלום חניה במקום, יהיה באמצעות היישומונים, הוא פעל בסמכות וברשות, ואין העירייה נזקקת להחליט, שהיא לא מציבה מדחנים במקום. ראש העירייה היה סוֹכְרֵנִי איפוא להחליט באיזה אמצעי תשלום ניתן לשלם עבור חניה במקום הנדון. מעבר לכך, לא קנוי לאדם המבקש לחנות במקום מוסדר שבתחום אחריות רשות מקומית, כי התשלום יהיה דווקא באמצעות מדחן, יכול שלא יהיה מוצב במקום מדחן, ויכול שהוא מוצב אך מקולקל. על החונה את רכבו חלה החובה לשלם אגרת חניה בעד חניה, ללא קשר לזמינות או סוג אמצעי התשלום. בהקשר אחרון זה אבקש להפנות לדברי בית המשפט העליון ברע"פ 1053/11 ארז בר זיו נ' עיריית רמת גן (2011) (הדגשים שלי - ש.ב.):
- "על תושבי רמת גן (ומן הסתם חוקי עזר דומים קיימים גם ברשויות אחרות) לדעת, כי החובה לשלם אגרת חניה אינה תלויה בזמינות אמצעי התשלום שמציבה העירייה; ועליהם להצטייד באמצעי תשלום, אשר כיום דומה כי הם זמינים מאשר בעבר (ראו לאחרונה ע"א 280/09 סלופארק טכנולוגיות בע"מ נ' מילגם חניה סלולארית בע"מ (לא פורסם))."
- וברע"פ 5308/15 צבי רייכר נ' מדינת ישראל (2015):
- "עוד אציין, כי אין בידי לקבל את טענותיו של המבקש גם לגופו של עניין. המבקש חנה במקום חניה מוסדר מבלי ששילם את אגרת החניה כחוק. המבקש לא הציג כל הסבר, המניח את הדעת, מדוע בחר לחנות כאמור, ומחדלה של העירייה באי-הצבתם של מדחנים באיזור, אינו מעלה או מוריד בהקשר לכך. זאת שכן, קיימות דרכים רבות לשלם את אגרת החניה שלא באמצעות מדחן, כך שהמבקש ידע, או היה צריך לדעת, כי גם בהיעדר מדחן הוא אינו פטור מתשלום אגרת החניה (שלא כדוגמת מצב, לפיו אמצעי תשלום אגרת החניה היחיד, בו ניתן להשתמש, הוא מדחן)".

17. יתרה מזאת, לימינה של העירייה בהחלטותיה המנהליות, עומדת חזקת תקינות המעשה המנהלי, לפיה פעלה כדין. שכן, "נקודת המוצא לדיון בכל פעולה מינהלית היא ההנחה בדבר תקינותה (אלא אם כן הוכח אחרת). הרשות אינה נדרשת להראות כי נהגה כדין בכל צעד וצעד שלה. רק כאשר הצד שכנגד מצביע על אי-תקינות לכאורה בפעולה, יש להביא ראיות לחוקיות פעולתה, כדי לסתור את הטענה" (הדגשה שלי - ש.ב. ד' ברק-ארז, משפט מנהלי-משפט מנהלי דיוני, חלק ד, 2017, בעמ' 25). הטוען כנגד חזקה זו, עליו נטל הראיה לסתור חזקה זו. חזקה זו אינה חזקה שרירותית הבאה לגבות כך סתם את המעשה המנהלי של הגוף הציבורי, היא נובעת מתוך תפיסה שהגוף הציבורי פועל לטובת קידום האינטרס הציבורי, לשמירתו, תוך כיבוד שלטון החוק (שם, בעמ' 26). בהיבט המעשי היא מונעת התדיינות סרק ובזבוז משאבי ציבור, כאשר הטוען כנגד כשרות ההליך המנהלי, לא אווז בראיה של ממש שהגוף הציבורי חדל (ע"מ 4072/11 עירית בת ים נ' ירדנה לוי, מפי כב' השופטת ד' ברק-ארז, שם בפסקה 30, 6.11.2012).

18. בנדוננו, המערערת לא הרימה את הנטל המוטל על כתפיה, להפריך את חזקת התקינות המנהלית, באמצעות תשתית ראייתית הולמת ומשכנעת (ראו ע"א 6066/97 עיריית תל אביב - יפו נ' אבן אור פסגות רוממה בע"מ (2000)). לא הוצגה בפני בית המשפט קמא, לא כל שכן בפני בית משפט זה, בדל ראיה המגבה את עמדתה, או על כי פנתה לעירייה בדרישה ובטענה כלשהי ברוח טענותיה. בעניין אבן-אור פסגות רוממה הנ"ל, נדון תוקפו של היטל ביוב, שלא נמצאה ההחלטה שמכוחה הוא הוטל, בית המשפט העליון, סמך ידו על ההחלטה המנהלית של הרשות שמכוחה גבתה את ההיטל, על יסוד חזקת התקינות, גם אם אין בנמצא החלטה המבססת אותו. בע"פ 1610/93 ותד נ' מדינת ישראל, (1997). במקרה זה הועלתה טענה כנגד חוקיות דרישת הרישוי לפי צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (מוסכים ומפעלים לכלי רכב), התש"ל-1970 על-ידי בעלים של תחנת דלק שהואשם בהפעלתה ללא רישיון. בית המשפט העליון דחה את הטענה תוך שציין כי חזקה שהצו ניתן כדין על יסוד חזקת התקינות, ומי שטוען אחרת, ומבקש להפריך חזקה זאת, עליו הנטל להוכיח את טענתו. עוד צוין, כי חזקה זאת תופסת במסגרת תקיפה עקיפה בהליך פלילי, כשם שהיא תופסת במסגרת תקיפה ישירה בהליך אחר, כגון בעתירה לבית המשפט הגבוה לצדק (שם, בעמ' 840).

19. לפיכך, חזקה על העירייה שקיבלה החלטה בנושא, לחייב את החונים במקום, לשלם דווקא באמצעות יישומונים, ולא באמצעות כרטיסי חניה מטעמים של ממש. יצוין, כי ב"כ המשיבה מנה בדיון שיקולים שונים שהניעו את העירייה להחליט להפנות את ציבור המשתמשים בחניות מוסדרות ביישומונים, חלף השימוש בכרטיסי חניה ומדחנים במקום, צוין בין היתר, החשש להשחתתם ולאונטיות כרטיסי החניה (עמ' 3 לפרוט' ש' 18-24). שיקולים אלה נראים סבירים בעיני בית המשפט, ואפשר להניח שהם פרי ניסיון החיים ולמידה של הרשות המקומית (וראה בהקשר זה את הנפסק בת"צ (מחוזי י-ם) 15097-07-16 עמאר עבאדין נ' עיריית ירושלים, פסקה 28, מיום 1.7.2018, שם נימקה הרשות את אי הצבת המדחנים במזרח העיר, בשל חשש השחתתם). מעבר לכך, ואף אם נימוקים אלה לא היו בבסיס החלטתה של העירייה, אין זה בלתי סביר, כי בעידוננו, בו כל עולמו של אדם יכול להישלט בלחיצת כפתור בטלפון חכם (חשבון בנק, תשלומים, קניות, וכו' באמצעות יישומונים שונים), יידרש נוהג ברכב לשלם אגרת חניה באמצעות יישומון מתאים. הדבר נוח, קל וזמין לכל, ולא פחות חשוב, הדבר חוסך הטלת הוצאות כבדות על קופת העירייה, וממילא על תושבי היישוב ובהם המערערת ומשפחתה, בהקמת תשתיות תקשורת יקרות, רכישת מדחנים, התקנתם, ותחזוקתם השוטפת.

20. אשר על כן, לא מצאתי כי החלטת העירייה להעמיד את המערערת לדיון, בגין אי תשלום אגרת חניה, סותרת עקרונות של צדק או הגינות משפטית.

21. יתר טענותיו של ב"כ המערערת אודות העדר הסמכה של הפקח לרשום את הדוח והתמרור במקום, נעדרו תשתית ראייתית בבית המשפט קמא, ובדין נדחו. הן זנחו בערעור, שהתמקד כאמור, בטענה שלעיל, ועל כן לא מצאתי להיזקק להן.

22. אשר על כן, משלא מצאתי כי כב' בית המשפט קמא שגה בהחלטתו, אני דוחה את הערעור. ניתן היום, ט' חשוון תשפ"ה, 10 נובמבר 2024, בהעדר הצדדים.